

5. Ковалев А.П. Диагностика банкротства / А.П. Ковалев. – М. : АО "Финстатинформ", 1995. – 92 с.
6. Копилук О.І. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібн. / О.І. Копилук, А.М. Штангерт. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. – 168 с.
7. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л.О. Лігоненко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 580 с.
8. Маренков Н.Л. Антикризисное управление / Н.Л. Маренков, В.В. Касьянов. – Ростов-на-Дону : Изд-во "Феникс", 2004. – 217 с.
9. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібн. / О.О. Терещенко. – К. : Вид-во КНЕУ, 2000. – 412 с.
10. Чернявский А.Д. Антикризисное управление : учебн. пособ. / А.Д. Чернявский. – К. : Изд-во МАУП, 2000. – 208 с.
11. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа предприятия / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин, Е.В. Ненашев. – М. : Изд-во "Юни-Глоб", 1992. – 196 с.

Гаврилко П.П., Лалакулич М.Ю., Важинский Ф.А. Основные подходы к оценке склонности предприятий к банкротству

Рассмотрены основные подходы к диагностике вероятности банкротства предприятий, в частности: система финансовых коэффициентов, специальные обобщающие (тестовые) показатели угрозы банкротства, субъективные показатели и критерии угрозы банкротства. Дана классификация существующих подходов к оценке и прогнозированию банкротства предприятия.

Ключевые слова: банкротство предприятия, показатели угрозы банкротства, система финансовых коэффициентов, критерии, эффективность, комплексный подход.

Havrylko P.P., Lalakulych M.Yu., Vazhynskiy F.A. The main approaches to estimating inclination of enterprises to bankruptcy

Basic approaches for diagnostics of probability of bankruptcy of enterprises are considered, in particular: system of financial coefficients, special summarizing (to the test) indexes of threat of bankruptcy, subjective indexes and criteria of threat of bankruptcy. The classification of existing approaches to assessment and prediction of bankruptcy is given.

Keywords: bankruptcy, enterprises, indexes of threat of bankruptcy, system of financial coefficients, criteria, efficiency, complex approach.

УДК 339.97

*Доц. О.С. Гирик, канд. екон. наук – Львівський інститут
банківської справи Університету банківської справи
Національного банку України*

**ПРИЧИНИ І ПРОЯВИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ**

Охарактеризовано причини та канали впливу процесів глобалізації на інтеграцію України у світове господарство і розвиток банківської діяльності, зіставлено основні переваги і недоліки такого впливу.

Ключові слова: глобалізація, канали впливу інтеграції, наявність іноземного капіталу, переваги процесів глобалізації, виклики глобалізації.

Висококонкурентне середовище банківської діяльності обумовлено не лише внутрішніми умовами країни, а й значною мірою інтеграційними процесами, як "зростаючої географічної дисперсії економічної діяльності суб'єктів підприємництва через національні кордони" [4, с. 82].

Дослідження сутності глобалізації, її основних рис, здійснення глобалізаційних процесів у сфері світового фінансового ринку висвітлено у працях багатьох зарубіжних і вітчизняних учених. Серед них: У. Бек, Габбард Р. Глен, В. Клейн, Т. Левітт, Дж. Ф. Маршалл, У. Робертсон, Л. Склер, Дж. Стігліц. Доробок вітчизняних науковців у питаннях впливу глобалізації на розвиток фінансового ринку України представлено у працях О. Барановського, А. Гальчинського, В. Гаркавенко, В. Геєць, О. Дзюблюка, М. Кириченка, В. Міщенко, Р. Пустовійта, М. Савлука, О. Соскіна, О. Сугоняка, С. Тігіпка, Ю. Уманціва та ін. Проте питання впливу процесів глобалізації на мотивацію банківської діяльності, її трансформація і прояви в процесі адаптації до нових умов, залишаються ще недостатньо дослідженими.

Незважаючи на різні підходи до визначення поняття і суті глобалізації, учені доходять висновку, що глобалізація стала важливим реальним аспектом сучасної світової системи, однією з найвпливовіших сил, які визначають процес розвитку цивілізації; це об'єктивний процес, який сприяє поступовому взаємному проникненню технологічних та культурних стандартів різних держав.

Науковці визнають суперечливий вплив глобалізації на розвиток національних економік. Глобалізація, з одного боку, відкриває світовий спільноті величезні можливості економічного зростання, збільшення інвестицій, покращення політичних та культурних взаємозв'язків, а з іншого – спричиняє конфлікти, маніпулювання величезними фінансовими й інвестиційними ресурсами, нові загрози та значно посилює конкурентну боротьбу. Можна погодитися з думкою О. Білоруса [2] і В. Оболенського [5, с. 124], що це становить реальну загрозу для країн із низькими і середніми прибутками, оскільки саме вони відчують значну нестачу капіталу, нерозвиненість інституцій та ринкової інфраструктури, є найбільш вразливими до наслідків економічно немотивованих рішень щодо використання обмежених ресурсів.

Виклики глобалізації вчені вбачають у тому, що до нової системи відкритого світу різні народи і країни підійшли неоднаково підготовленими, відрізняючись за своїм економічним, соціокультурним потенціалом. Чим потужніша економіка країни, тим більше позитивних результатів вона здобуде з процесу глобалізації. Тому найбільш послідовними адептами глобального світу, які пропагують ідею єдиного відкритого суспільства без бар'єрів і кордонів, на переконання академіка О. Білоруса, виступають найбільш розвинені та могутні країни, котрі вбачають в ослабленні суверенітетів нові можливості своєї економічної, геополітичної і соціокультурної експансії [2].

Беззаперечним є той факт, що в умовах зростання динаміки капіталу, людських ресурсів, поширення інформації для України не існує можливостей уникнути інтеграційних процесів, а навпаки, нагальним є проблема ефективної інтеграції вітчизняної економіки до всесвітньої та визначення пріоритетів тих ринків, які сприятимуть зростанню національної економіки і зумовлять її довготермінову конкурентоспроможність [1, с. 201]. Неоднозначність глобалізації через зіставлення її основних переваг і недоліків на національну економіку та її вплив на розвиток банківської діяльності відображено на рис.

Рис. Вплив процесів глобалізації на інтеграцію України у світове господарство і розвиток банківської діяльності
(джерело: Опрацювання автора на основі [1, 6, 8])

Так, основними каналами впливу глобалізаційних процесів на економіку України є:

- науково-технічний прогрес, перетворення науки в технологію діяльності;
- покращення політичних і культурних зв'язків;
- лібералізація торгівлі, посилення руху капіталу та інших факторів виробництва;
- формування глобально-стандартизованої економіки та системи взаємодії національних економік на основі правил СОТ;
- формування глобалізованих "однорідних" телекомунікаційних засобів.

При цьому позитивними наслідками глобалізації для економіки України можна вважати:

- посилення міжнародної кооперації, що призводить до поглиблення міжнародного поділу праці, а відтак, до зростання виробництва і руху капіталів;
- економія на масштабах виробництва, що дасть змогу скоротити його витрати, зумовить зниження цін, а отже, забезпечить економічне зростання;
- ведення торгівлі на взаємовигідній основі;
- упровадження інновацій, поширення передових технологій.

Водночас негативи світогосподарських процесів учені вбачають у [3, 4]:

- поляризації доходів як потенційної загрози конфліктів;
- глобальній нестабільності: локальні економічні зміни або кризи можуть спричинити глобальні наслідки;
- потенційній можливості втрати контролю над економікою окремих країн під тиском сильніших держав, міжнародних організацій, глобальних корпорацій.

Найбільш передовою у плані глобалізації виявилась фінансова сфера. Можна погодитись із Б. Одягайло [6, с. 125], що причинами цьому є:

- введення режиму гнучких та напівкерованих валютних курсів після краху Бреттон-Вудської системи в 1971 р.;
- зростання конкуренції, зниження рентабельності банківських операцій та зменшення маржі;
- розвиток інформаційних технологій, створення системи електронних рахунків, що дали змогу практично миттєво здійснювати фінансові операції.

Такі зміни в умовах діяльності національних фінансових інституцій стимулювали експансію іноземного капіталу на національних фінансових ринках і розмивання меж національних фінансових секторів. На рисунку другим блоком схематично представлено основні переваги і недоліки процесів глобалізації для розвитку вітчизняної банківської діяльності. Основним позитивним наслідком такого впливу є істотне розширення можливостей щодо залучення додаткових грошових ресурсів, які можуть бути спрямовані у найбільш перспективні галузі економіки.

Присутність іноземних банків активізує процеси впровадження новітніх банківських технологій, поширення нових банківських продуктів та технологічних інновацій, підвищення якості обслуговування клієнтів, поліпшення організаційного і фінансового менеджменту банку. Високі стандарти діяльності, підвищена прозорість, порівняно з вітчизняними банками, розширення асортименту якісних послуг, комплексний підхід до обслуговування різних клієнтів – це ті переваги інтеграції, які притаманні зарубіжному банківництву і на які очікують споживачі фінансових послуг в Україні. Однак, за результатами досліджень Світового банку, іноземні банки в приймаючих країнах не поспішають із впровадженням нових послуг та зниженням процентних ставок за кредитами.

До позитивних наслідків потрібно віднести концентрацію спільного національного й іноземного банківського капіталу через злиття і поглинання вітчизняних невеликих банків, запровадження системи страхування банківських ризиків, впровадження міжнародного досвіду фінансового оздоровлення, реорганізації та реструктуризації банків [1, с. 382]. Очікується, що наслідком консолідації банків повинен стати вихід з ринку економічно слабких учасників, що опосередковано сприятиме підвищенню довіри до вітчизняної банківської системи.

Економісти вважають, що наявність іноземного капіталу сприятиме також припливові прямих іноземних інвестицій в Україну та може бути одним із чинників економічного зростання в країні. Як зображено на рис., негативні наслідки глобалізації у банківській сфері можуть проявлятися через:

- здійснення ризиків "залежного розвитку" й актуалізацію соціально-економічних проблем [3];

- посилення міжбанківської конкуренції, загроза втрати економічного суверенітету країни [8];
- перерозподіл прибуткових вітчизняних ринків [7, с. 42];
- зростання частки проблемних кредитів [1, с. 384];
- спекулятивну діяльність і вплив капіталу.

Враховуючи невисокий (порівняно з банками економічно розвинених країн) рівень капіталізації українських банків, розвиток інтеграційних процесів у сфері банківництва, з одного боку, відповідає загальнодержавним інтересам і завданням розвитку економіки, з іншого – містить певні загрози і виклики. Тому, на нашу думку, НБУ повинен здійснювати належний рівень контролюваності інтеграційних процесів, віднайти такі норми, які забезпечили б ефективніше управління капіталом на місцевому і національному рівнях, з тим, щоб, зберігши переваги глобальних ринків і конкуренції, залишити достатньо місця для людини, спільноти і ресурсів навколишнього середовища, аби глобалізація служила інтересам людини, а не тільки збільшенню прибутку.

Література

1. Банківська система України в європейському контексті: генеза, структура, конкурентний потенціал : монографія / кол. авторів / за ред. д-ра екон. наук Р.Ф. Пустовійта. – К. : Вид-во УБС НБУ, 2009. – 399 с.
2. Білорус О. Новий тоталітаризм глобальних корпорацій – зростаюча загроза безпеці розвитку у XXI столітті / О. Білорус // Економічний часопис – XXI : науковий журнал. – 2004. – № 9. – С. 3-9.
3. Гесць В. Іноземний капітал у банківській системі України / В. Гесць // Дзеркало тижня. – 2006. – № 26 (605). [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.dt.ua>
4. Макогон Ю.В. Глобализация и экономическое развитие: национальный аспект : монография / Ю.В. Макогон, В.В. Дергачева, Е.А. Пашко та ін. / под научн. ред. Ю.В. Макогона – Донецк : Вид-во ДонНУ, 2006. – 260 с.
5. Оболенский В.П. Глобализация мировой экономики: проблемы и риски российского предпринимательства / В.П. Оболенский, В.А. Поспелов. – М. : Изд-во "Наука", 2001. – 216 с.
6. Одягайло Б.М. Економіка: транзитивність від найпростішої до глобальної : монографія / Б.М. Одягайло. – Дніпропетровськ : Вид-во "Пороги", 2003. – 313 с.
7. Пикуш Ю.П. Оценки уровня либерализации рынков банковских услуг / Ю.П. Пикуш. – Сумы : Изд-во УАБД НБУ, 2006. – 72 с.
8. Уманців Ю.М. Банківська система України, в умовах глобалізації світового фінансового простору / Ю.М. Уманців // Фінанси України : журнал. – 2006. – № 12. – С. 88-100.

Гирік О.С. Причины и проявления интеграционных процессов в финансовой сфере

Охарактеризованы причины и каналы влияния глобализационных процессов на интеграцию Украины в мировое производство и развитие банковской деятельности, сопоставлены основные преимущества и недостатки этого влияния.

Ключевые слова: глобализация, каналы влияния интеграции, присутствие иностранного капитала, преимущества процессов глобализации, вызовы глобализации.

Gyryk O.S. Reasons and displays of integration processes are in a financial sphere

Reasons and channels of influence of processes of globalization are described on integration of Ukraine in a world economy and development of bank sphere, basic advantages and lacks of such influence are confronted.

Keywords: globalization, channels of influence of integration, presence of foreign capital, advantage and lacks of processes of globalization.

УДК 658.012:657.1

Аспір. О.В. Глушко¹ – НУ "Львівська політехніка"

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ЯК КАТЕГОРІЙНЕ ПОНЯТТЯ

Проведено узагальнення та зроблено критичний огляд трактувань і змістовного наповнення категоріального поняття "фінансової стійкості" сучасних підприємств. Досліджено способи і змістовність різних трактувань поняття "фінансова стійкість" у науковій і тематичній літературі. Наведено аргументованість концептуального базису категорії "фінансова стійкість" для сучасних економічних систем.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансово-економічна стійкість, аналіз, оцінювання, категорія, платоспроможність.

Постановка проблеми. Фінансова стійкість сучасних економічних систем постає як неоднозначна та багатофакторна фінансово-економічна категорія. Розглядати її, зазвичай, вважається найоб'єктивнішим із різних позицій, передусім, як базисне поняття в управлінні підприємством. Переважно фінансова стійкість взаємопов'язано зіставляється із сукупним ресурсним потенціалом підприємства, але таке ґрунтовне дослідження фінансової стійкості потребує чіткого й однозначного категоріального апарату для розкриття цього різновекторного поняття. Незаперечним є факт, що фінансова стійкість підприємства є базисом функціонування економічних систем за умов нестабільності економічних процесів, невизначеності і динамічності економічного середовища.

Суть цієї фінансово-економічної категорії досліджувалась у значній кількості публікацій, але дискусійним залишається трактування змісту фінансової стійкості підприємств, виходячи із умов сучасної економіки. Для формування поняття "фінансова стійкість" науковці, як зарубіжні, так і вітчизняні, використовують різновекторні підходи, внаслідок чого виникає велика кількість трактувань цієї категорії, які висвітлюють різні грані цього поняття. Неузгодженість категоріального апарату генерує різні методики для визначення фінансової стійкості підприємства. Як наслідок, ці методики є важко порівнювальними, а тому проблема визначення об'єктивізму залишається відкритою. Проблема полягає й у тому, що методики часто формуються із застосуванням неоднозначних показників, із використанням коефіцієнтів, що повторюються та із надмірною їх кількістю.

Унаслідок акцентування науковцями фінансової стійкості з різних економічних позицій сформувались різновекторні підходи щодо розуміння цієї категорії, що становить основу проблематики у цій предметній сфері.

Аналіз публікацій. На основі опрацьованих публікацій можна сформулювати такий тезисний виклад міркувань науковців. У публікації [1] Р.М. Сиротяк притримується думки, що фінансова стійкість це стан підприємства, який повинен визначатися конкретним рівнянням. Приклад рівняння не описується, але зазначають, що фінансова стійкість – це не лише набір відповідних показників, а і кваліфікована інтерпретація їх. Дещо по-іншому позиціонує фінансову стійкість підприємства А.В. Лісовий, а саме як "дослідження здатності мобілізувати фінансові ресурси та використання їх у напрямку, який забезпечить економічне зростання" [2, с. 96]. Також автор зазначає, що

¹ Наук. керівник: проф. І.Й. Яремко, д-р екон. наук